

Vlado Žabot

Pastorala

Odlomek iz prve redakcije romana

1

Da, tudi zavirski župnik, gospod Ignacij, so pred smrtjo zblazneli. Pravzaprav hudo zblazneli. In marsikdo je potihem verjel stari Bariki, da jih je tik pred smrtjo obsedel sam Nečistnik, kajti gospod župnik so tisti čas zganjali takšne, da res ni moglo biti od Boga – pa četudi kot kazen.

Toda živinozdravnik dr. Vann je menil, da bi utegnil biti pravi vzrok te sorazmerno pogoste zblojenosti, kot se je izrazil, v teh krajih le močvirski vzduh, ki ga je sleherno jesen, kdove od kod, prinašal severni veter. Tudi temu mnenju ljudje zvečine niso oporekali, kajti severni veter je resnično zmeraj znova vonjal... Ugibali so le, kje neki bi se lahko razprostiralo takšno brez dvoma veliko močvirje, saj je bil svet, kar so ga poznali, zvečine gričevnat, in to na vse strani, daleč tja do obzorja.

– Tudi po meglah bi se moralo videti, so zmigovali tisti, ki so po splošnem prepričanju pač vedeli, o čem govorijo. In temu je hočeš nočeš moral pritrditi tudi dr. Vann.

Da, tudi po meglah...

In tiste dni, se pravi po župnikovi smrti, ko so se pogovori tudi v domači hiši neprestano sukali okrog župnikove blaznosti in močvirja, je Nino mučilo, da bi komu zaupala vsaj kakšno malenkost iz čudne noči izpred nekaj let – iz samotne noči z gospodom župnikom in iz obreda, ki naj bi bil misterion. Materi vsaj. Bala se je biti sama s tem spominom, s to mračno podobo in mislijo, da bi utegnili biti gospod župnik že takrat malce blazni. Vendar nekako ni mogla začeti, ni zmogla poguma ob misli, kako bi vse skupaj pretreslo mater, kako bi pretreslo šele očeta, ko bi pač prej ali slej zagotovo zvedel. Še posebej pa bi bila pred materjo v zadregi glede vseh ne tako zelo potrebnih priprav, ki so bile zvečine njena domislica, njen dodatek k vzdušju tiste noči. Mati bi zagotovo vrtala v podrobnosti. In navsezadnje bi ji morala priznati, kako je skrivaj šivala površnik iz ovčjega krzna, kako je ožila in pomerjala očetove lovske hlače, dokler se niso prav tesno prilegale stasu, kako se je potem, sredi noči, našemila v nekakšnega pastirja ter se splazila med vrbjem za hišo... Ni mogla zaupati. Nikomur.

Ne takrat, ne pozneje.

Tudi tukaj, v tem čudno starem mestu, pravzaprav ni poznala človeka, ki bi mu lahko izpovedala tisto noč. Ki nekako ni hotela miniti... in je kakor strašljivo mračna

samota tiščala in se razraščala in se zažirala v misli in sanje, v repečem mrču večne lučke, z blaznim mrtvim župnikom v belem kotonu, z nosljivo sopečim zvokom piščali... Včasih se je zazdelo, da ne more biti resnica, da se ni moglo zgoditi zares, da se je bilo zalezlo kdove od kod iz zamuljenih sanj in je zgolj blodnja v zopmo jasnih podobah in v tistem sopenju, ki ne zmore ne v pisk in ne v melodijo.

Bala se je samotnih noči.

Tudi za dne.

Čprav je tukaj, v hiši gospoda Violeta, vsej starinskosti navkljub, življenje teklo drugače, mnogo svetleje, nekako brezbrizno in skoraj kot praznik. In so po stari, široki ulici, na katero je gledalo pročelje, živahno drdrale kočije in so živahno hodili ljudje – kakor bi bili pravkar prejeli odvezo in bi odrešeni v zgolj kratkočasje smeli zanemarjati vonj...

Kajti: tudi tukaj je vonjalo s severnim vetrom.

Nič manj.

Toda ljudje se niso zmenili za to.

Po ulicah so tudi v nočeh gorele svetilke. Tu in tam se je kljub pozni uri slišalo glasen pogovor in smeh ali drdranje kočije... In čprav so ji dodelili spalnico z oknom na »vrt«, so se sprva zdele noči mnogo svetlejše, prijaznejše in manj samotne kot v Zavirju. Namesto skovirjev so se iz globine »vrta« oglasale srake in skoraj sleherni uro noči so se po tlaku približali trdi koraki čuvaja, ki je bedel nad imetjem in mirom brezskrbnih ljudi.

Sprva se je rada potepala po mestu – kar sama, sem in tja po ulicah in trgih, celo na kakšno dvorišče je stopila tu in tam, saj je bilo vse tako lepo urejeno in vzdrževano, da je kar vabilo k ogledu. Povsod je bilo moč opaziti očitno skrb za zidovje in fasade, za vodnjake in statue, za ulični tlak, sploh pa za takšne ali drugačne poslikave, ki so se še posebej izpod napuščev sveže prebarvane ponujale očem. Nobene podrtije ali razvaline ni našla. Nobene zanikrne strehe. Nikjer ni opazila, da bi recimo odpadal omet, celo drobni kovinski okraski v okenskih okvirih so se blestikali kot novi. Pravzaprav je moralo biti mesto šele pred kratkim povsem obnovljeno – vendar pa ta obnova v ničemer ni kazila ali zabrisovala očitno častitljive starosti, ki ji je veljala enaka pozornost tako na mestni hiši, cerkvah in razkošnih vilah kot tudi po nizkih, bornih hišicah v odmaknjenih četrtih, kamor so najpogosteje vodile ozke, zavite ulice z nagibom in zlizanim žlebom po sredini.

Tudi veliko drugih ljudi je dan za dnem takole postopalo naokoli. Očitno so prihajali od daleč – kakor nekakšni romarji. V gručah ali posamič. Kdo bi vedel, od kod vse. In so prav tako občudovali vse to zidovje, celo nekakšno pobožnost je bilo čutiti na obrazih, ko so strmeli navzgor, pod napušče, v stolpe in stolpiče, v niše s statueta ali v niše kar tako, v to ali ono slepo arkado, ki so, poslikane ali ne, navadno krasile pročelja. Pa je bilo le redkokje karkoli nabožnega v vseh teh poslikavah in plastikah – še največkrat je pravzaprav šlo za nekakšen bršljan, za takšne ali drugačne cvetove, cvetlične grme, ali zgolj barvaste vijuge, tudi živalskih glav ni manjkalo, razprtih levjih ali ribjih gobcev, kač, ptic, vznemirjenih konj, kozlov in psov, sijala so bela ali rdeča ali rumena sonca, bleščale so se zvezde in luna v številnih različicah, v vodnjaku na trgu pred mestno hišo pa je v žabjem počepu, do bokov v vodi ždela povodna deklica... vsa pozelenela od patine, z mreno med prsti na rokah in nogah, okroglih oči in s šopom nekakšnega vitičja v ustih – kakor da bi jo pravkar zmotili med pašo, s tem trgom, in bi sunkoma dvignila glavo iznad

gladine, vidno zbegana ob spoznanju, da je zasačena, da je zajeta, in da se ji več ni mogoče potuhniti v skrivnost. In prav ob tej povodni deklici jo je enkrat proti večeru nalahno, le komaj zaznavno spreletelo, da so pravzaprav zavirski župnik v svoji blaznosti govorili prav to – prav to, kar je molčalo iz zidovja in poslikav, iz kamnitih ali kovinskih gobcev in obrazov... Zlahka je takrat odgnala to misel.

Toda potem se je vračala.

Misel.

Vedno znova in znova. In je ostajala... takole, od blizu, včasih kot zgolj nemo zarisano vijuganje tiste nosljave piščali, včasih kot ribji gobec na potemnelih vratih – še posebej, ko je zaprla oči in se silila v spanec. Ko so v »vrtu« kričale srake in dolgo ni bilo nikogar na ulici...

Sicer pa ta »vrt« za Violetovo hišo pravzaprav ni zaslužil takšnega imena. Kajti očitno je bilo, da že dolgo nihče ni skrbel zanj in da je, če je sploh kdaj bil zares urejen, že dolgo tega zarastel v neprehodno goščaro, iz katere so se vse tja gor, vložno pobočje, v namerno izbranih razdaljah izvijali hrasti. A v hiši gospoda Violeta so to, prej sramoto kot ponos, posledno imenovali »vrt« – nemara zgolj zaradi prijetne in edine uporabne hrastove sence tik ob vogalu, v kateri sta stali klopca in nedaleč stran, le nekako do polovice goščare, kakor da bi šele lezla na plano, prav nenavadna in očitno zelo stara kamnita skulptura, ki ji pač pri najboljši volji ni bilo mogoče priznati kakšne oprijemljivejše oblike – še najbolj je pravzaprav spominjala na veliko klobasasto in zabuhlo žerko, pri tem je bilo pač nujno potrebno odmisлити tu in tam zelo poudarjene, prsnim bradavicam in dojkam podobne žmule, ki so to domnevno žerko odločno pačile v nekaj, milo rečeno, nedostojnega.

Sodeč po imenitem pročelju in visoki, vzorno obrezani živi meji po vsej širini dvorišča na ulično stran, bi človek zlahka domneval, da vsa širna, pogledu z ulice docela skrita goščara v resnici več ne pripada ugledni hiši, da kratko malo sploh več ne sodi niti k mestu, kajti tja dalje, vse do roba razpotegnjenega pobočja, ni bilo mogoče opaziti ničesar več mestnega. Le bolj ali manj enakomerne razdalje med hrasti so dokaj klavarno pričale o tem, da je pravzaprav vse širno pobočje nekoč na neki način vendarle pripadalo mestu, da je torej mesto z urejenim vrtom ali celo parkom segalo vse tja do roba pobočja ali nemara še čez in da je potem s te strani počasi odmrlo, utonilo med akacijami, cedrovino, robidovjem in podivjanim, vse čez prepletanim vitičjem raznih ovijalk in vzpenjalk.

In včasih, kadar je kdaj pod večer poslonela ob oknu... se ji je zdelo, kot bi se šele s te strani bočilo nekaj resnično neznanega, temnega, le čisto na robu goščara... kot bi se težko nabiralo v val, da se zlije čez ulice, smeh in korake, da se zaleze v duše in sanje, čez in čez zlito in mirno in temno, čez in čez mrtva notrina noči...

– Kaj vam bo nož...? je tisto noč zaječala v zardelo temo...

– Ne sprašuj, dete, so sopli gospod...

Mati je takrat očitno takoj naslednje jutro nekaj slutila. Nič ni spraševala. Le pisala je v mesto, gospodu Violetu... In tisto – za nekaj dni – se je potem zavleklo čez vso pomlad, čez poletje, zdaj že globoko v jesen. Kot bi bilo po tihem domenjeno. Sprva so prihajala pisma. Pisala je mati. Pisal je oče. Poslali so paket za veliko noč... Potem so jele krožiti le še vesti o ropih in zločinih na vse bolj nevarnih poteh. Gospod Violet se je odpovedal lovu na jelena v Zavirskem lesu...

Morda je bilo domenjeno.

Morda usojeno...

Dobila je lepe obleke, nakit in ličila, klobuke in mufe in zlate zaponke – pravzaprav vse, kar potrebuje ugledno dekle. Že od pomladi sem jo je snubil Mavricio. Polizanec. Z Magdaleno je hodila na obiske in družabne večere h gospe Evallaji in k madame von Krauthaker, celo v salon sta zavili tu in tam, če se jima je zdelo. Toda: nekako sredi septembra se je tudi v mestu zgodil zločin. Nepojasnjen. Nekdo je bil zadavil neko spoštovano in cenjeno damo. V njeni lastni spalnici. Govorilo in ugibalo se je kajpada to in ono, celo osumili so nekaj hišnih prijateljev, vendar pa krivde niso mogli dokazati nikomur. Vse skupaj bi se najbrž kmalu izgubilo v pozabo, če bi se ne zgodilo nekaj, kar je po splošnem mnenju nedvomno kazalo na potuhnjenega iztirjenca, na blazneža: truplo nesrečne dame je namreč nekaj dni po pogrebu izginilo – okrog razkopanega groba pa so našli polomljeno krsto in razcefrane ostanke dragocene bele obleke, v katero so bili na moževo željo oblekli pokojnico k večnemu počitku... Zavirski župnik, gospod Ignacij, bi najbrž tudi ob tej priložnosti trdili, da je zlo kot zlo lahko le od Boga – ker drugače ne more biti. Takrat, proti koncu, so namreč kar naprej pridigali o zlu in biblijski kači kot o milosti božji, češ: strašno mogočno bi moralo biti zlo, ki bi usmiljenje samo pripravilo v to, da kaznuje, ki bi čisto ljubezen spreminjalo v kazen, strašno mogočno, le Bogu po meri... če bi bilo res – in božja vsemogočnost bi bila laž, če bi to zlo ravnalo po svoje, če bi ne bilo od Boga samega... Takrat je celo verjela, da so vse človeške skrivnosti le namišljena veličina, namišljena moč, da so slepilo, ki vodi v norost. In da mrtvi v resnici ne vstajajo. In da ni greh, če si božaš goloto. Če sanjaš mladeniča modrih oči. In če potem še malce poležiš, takole, gola.

Tudi tukaj je rada poležavala gola. Toda v tej samoti se je vse skupaj obračalo nekam po svoje, že ves čas, se pravi – že od pomladi sem, in se je zapletalo v mučen pomislek, v mučne sanje in sploh muko, ki ji ni bilo videti konca. Še pritlikava, le komaj človeku podobna spaka na stropu te tihe spalnice s pogledom na »vrt« je bila kakor iz sanj – kot bi se zmeraj znova še v temi splazila iz more, kot bi ne hotela miniti z nočjo in bi se zgolj pretvarjala v sliko, v prežo... na deklico ob potoku, ko se je v sami tančici sprehodila do tja. Kajti v tistem na stropu ni šlo za raj – bila je le neka samota, z jako prozorno spodnjico čez goloto, s hrasti, grmičjem in spako pohotnih noči. Pa najbrž je moralo biti tako in je sodilo skupaj, kajti globlje v samoti ne gre brez golote... nato podoba lahko tudi zastane – in če zastane, se vidi še spaka hotljiva, kosmata in grda, pa vendar nebeško privlačna v odločilni nameri. Naprej se ne vidi. Nikamor čez obokani hip. Le misel zatava in slutnja prileze v notrino... Preplašena mati bi bržkone rekla, da vidi greh, kako zalezuje devico, in da je treba moliti in se kesati, še preden se zgodi, še preden se slutnja izpolni. Medtem pa bi se gospod Ignacij le nasmihali, češ, tako ali tako je vse to ena sama milost božja – tudi golota, tudi spaka v samoti...

In najbrž so vedeli, da, tudi gospod Ignacij, čisto lahko, da so vedeli – če že prej ne, pa vsaj proti koncu. Mati pa prav gotovo. Poznali so vse to, v samoti – tudi spako in misel, ki kdaj pod večer postane mladenič. Kar sama od sebe. In jè. Milost in kazen obenem. Mladenič in želja... da bi kričala in šepetala, tako, na široko in vroče in bi ga trepetaje ovijala, ovijala, kar naprej, da bi se več ne izmuznil, da bi se zjutraj več ne bilo treba bati pogledati spake na stropu in bi ne bilo treba jokati, ne od sramu in ne kar tako, od samote s pogledom na »vrt«.

Sicer pa so v samotne, votle noči največkrat krehetale srake. Kot da bi smele, kadar se jim pač zljubi. Kakor da bi smele kar naravnost v misli in bi jim ne bilo mar

nič drugega kot tistih plehkkih glasov. Iz temnega molka, iz temačne gmote »vrta« ob vznožju noči. Takrat je čakala. V strahu in hkrati nekako odveč. Da se izpolni misterion. Da se misel zariše v mladeniča modrih oči. Pa so bile le srake in misli kot sračji krehet... in je slonela ob oknu in je poskušala s prstom po gladki, jesensko rosnati ploskvi risati Milivoja, ki se ni nikdar posrečil v videz globine. V modre oči. In je ostajal zgolj plehka vijuga na rosnati šipi. Zgolj ploskev med bitjem in nočjo, med jokom in sračjim kričanjem – jesensko rosnati stik. Samo to. In nič ljubezni...

Nekdo je nekoč slikal samoto. Kar v spalnici. Da. Čez banjast obok. Potoček in drevje in trate, cvetlično grmovje in širo no. Potem je dobarval še jutranjo zarjo. In gladiole v ospredje. Vse skupaj rahlo razgibano v sapici z juga. Da je skoraj dišalo od stene.

Vendar vse takšno ni zmoglo pomena.

In treba je bilo previdno zaznačiti konturo. Ni šlo drugače. V mehkih potezah. Takole, od zadaj. Hrbet in boke in dolge noge. Pa lase čez hrbet. Pa ritnici jedri... In zmešati barve v mladostno svežino. Nanesti odtenke. Zasenčiti v vzgibih...

Nato se je zdelo, da manjka samo še vetre za mičnem telesu. In večče ga mojster zajame v prozorno spodnjico.

Toda samote ni hotelo biti.

Prej sum.

In sitno vprašanje: Kakšen hudič goni dekliča, da se le za komaj opazno malenkost manj kot gola, in to pri belem dnevu, potika po gmajni?

Ubogi mojster očitno ni zmogel zgolj mične laži.

Pa je malal: Hudiča.

Za gladiolami. V grmu.

Kdo ve, kaj se je potem dogajalo z njim? Kajti tudi Hudiča ni zmogel docela. Tisto, kar je nastajalo, je resda bila grdoba. To že. Toda Hudič... Ni moglo biti zgolj zlo, kar je zvabilo mladenko v prelestno jutranjo gmajno. In ni moglo biti zgolj zlo, kar je narahlo krivilo dekliško telo v mikaven izziv. Imelo je sicer štrleča ušesa, rožiče in dolg, našobljen kozlovski obraz, rjavokosmata široka ramena in močne roke. Toda oči so se zdele... kakor bi izza grma in gladiol prežala jasna modrina neba v božanski nameri, da je toplo žehtelo in je božalo kakor sapica z juga.

Ljubila bi, poljubljala, lizala kodrave prsi – to... In noči bi dobile pomen. Pomen za pomenom...

2

Sprva je mislila takole poležavati kar ves dan. In se prepuščati sanjavi lenobnosti in mislim kar tako... Na bližnjih pokopališčih že tako ni imela nikogar, še bežnih znancev ne... Hiša je ostala prazna. Kajti gospod Violet in Magdalena sta se bila odpeljala že navsezgodaj. Služabniki in služkinje, ki so imeli prosto do večera, pa so potem prav tako odhajali vsak zase, verjetno k svojcem po okoliških vaseh. Zunaj je na drobno pršilo. In, vsaj po lesku, ki se je zbiral po tleh, in vejevju sodeč, tudi sproti zmrzovalo v ostrem severnem pišu. Psi ves ta čas ni bilo slišati. Pa tudi ničesar drugega ne, odkar je bila odšepala še stara Kristina in trdo zaloputnila z vhodnimi vrati... In prijalo je – vsa ta spokojnost v prijetno ogrevani hiši in vsa ta brezbriznost, brez zoprnih vljudnosti in manir, brez tiste vsakdanje nadležne skrbi,

da bi s tem ali onim primerno ustregla, da bi sploh primerno bila – lahko bi se gola sprehajala naokoli, lahko bi v najimnitnejši Magdalenini toaleti plesala po velikem salonu, lahko bi pomerila njene spodnjice, lahko bi... karkoli pač že, kajti hiša je postala prijazno razkošje in docela, z najskrivnejšim, z najtemnejšim kotičkom na voljo.

Pravzaprav potem še lep čas ni vedela, kaj bi. Sprehodi se je malce in to, tudi umila, pa zopet legla in gledala v strop... Temačno je bilo. In gosta sivina je vztrajno tiščala na okna. Vendar to ni kazilo počutja. Le toplega čaja se ji je zahotelo in maslenih kolačkov – in brčkone se je prav zaradi tega čaja spomnila še višnjevca v Magdalenini spalnici. Kako prijetno sladkobno pogreje po grlu. Že nekajkrat sta ga bili srknili z Magdaleno, pa le za šalo, skrivaj, za prst, dva – in Magdalena je vsakikrat rekla, potem ko je nagnila in jo je streslo v šegavo našobljeni kremži, da ga je dobro imeti pri roki tudi ponoči, za zdravje, seveda, in ravno toliko, da malce pogreje. In nemalo jo je mikala tista prijetno dražeča toplota z okusom po višnjah. Vendar se ni mogla odločiti, se pravi, ni bila čisto prepričana, ali res sme kar po domače, kar sama v Magdalenino spalnico. Resda ji je nameravala povedati, to prav gotovo, pa tudi rekla ji je, takrat, Magdalena, ko sta se sladkali, da si lahko mirno postreže, kadarkoli jo zamika, če že noče, da tudi njej prinesejo steklenico v spalnico, in da bo to njuna majhna skrivnost. Kljub temu pa – no ja... Neprijetnega občutka, da pač počne nekaj, kar ni ravno najbolj na mestu, se ni mogla znebiti tudi potem, ko se je že slekla ter si nekoliko uredila lase pred velikim beneškim ogledalom v Magdalenini spalnici in si že drugič nalila v zlato obrobjeno čašico... Sicer pa ji je bilo zmeraj všeč v Magdalenini spalnici. Okusno razporejeno razkošje v mrakobno rdečkastem soju, ki se je širil od težkih, vinsko rdečih zaves, se je tako prijetno razlezlo med misli, da so postale kakor prijazno topla mehkoča v rahlo rdečem odtenu golote. Tudi mahagonijev les se je blestikal v rdečem odtenu... Rada se je ogledovala golo. Haljo je bila spustila kar na tla. Pa tudi sicer – pravzaprav se je že od nekaj rada pogledala, takole, če se je ponudila priložnost. Še največkrat na skrivaj. Kajti mami nekako ni bilo po volji. Pa tudi tukaj ji je zmeraj postalo neprijetno, če je le pomislila, da bi rekla Magdaleni, da bi jo prosila za spodobno ogledalo, pred katerim bi se bilo mogoče vsaj za silo urediti. Kakor da bi tudi Magdalena lahko imela karkoli proti temu. Morda ji je celo potihem zavidala to ali ono glede videza. Zazdelo se je včasih tako, še posebej kdaj zjutraj, pri čaju, ko se je le s težavo vljudna silila v kramljanje in je gospod Violet kakor nalašč polaskal, v hudomušni gesti sicer, pa vendarle, bodisi Marti bodisi njej, Nini, medtem ko je Magdaleno vsakokrat znova nekako prezrl, in ji pač ni moglo biti najbolj prijetno, da Marta ni mogla docela prikriti rdečice, ko je nalivala čaj ali v vidni zadregi nekako nerodno mahedraje s pladnjem odhitela iz salona. Tudi Nina sama je ob takšnih priložnostih navadno zaman poskušala odgnati zadrego in dvigniti pogled, in gospod Violet je največkrat dodal še nekaj o prikupni sramežljivosti in okusnih kolačih. Ob takšnih priložnostih je zaslutila nekakšno obrabljenost sicer pokončne in vsaj na videz vase zaverovane dame, nekakšno senco nemoči, da se ji je zasmilila in bi ji želela nekako pokazati spoštljivost. Toda še najbolje je bilo povestiti pogled in potem pokramljati o kolačkih, ki so se Kristini največkrat zares imenitno posrečili. Če bi bila na Magdaleninem mestu... bi gotovo odslovila Marto. Brez pomisleka. Pa četudi le za vsak slučaj. Kajti takšna, nakravžlana in naličena, s tisto visoko privzdignjeno ritjo, pač ni mogla služiti hišnemu miru in sreči, pač ni mogla biti blagoslov – ne,

ne, v nobenem primeru bi je ne trpela, ko se je pozibavala sem in tja in skoraj do bradavic razgaljenimi prsmi hlinila nedolžno pohlevnost. Bi ji že pokazala, kaj je gospodarica in kaj služkinja. Tako pa... že, že, dama, to že, vendar dama, ki ve, kako in kaj, če je pač treba, če se ji pač zazdi, da je potem vse tako, kot je prav in kakor se spodobi v poštenu hiši. Kajti med Marto in Violetom se je skoraj zagotovo napletalo še precej več od tistih na videz šaljivih in skoraj nedolžnih laskanj – saj je celo njo, Nino, Violet že prijel, takole, čez pas – vendar pa dosti prenizko, da bi lahko verjela v zgolj šalo. Pravzaprav se je takrat ustrašila. Čisto zares. In je le malo manjkalo, da bi zakričala. In se je izvila. In je še ves popoldan potem čutila vročico na obrazu. Mislila je celo, da bi kar šla, še tisti dan, kar domov, vsej nevarni poti navkljub... A malce je vendarle grelo, malce, ne le v lica, če se je spomnila na samem, če je pomislila, da bi lahko kdaj prišel naskrivaj, ponoči, in bi jo prijel takole, prenizko... pa četudi je vedela, da bi se mu izvila še v drugo, še odločneje, in bi potem zagotovo že na vse zgodaj potovala v Zavrjre.

Prijeten, čeden gospod se ji je zdel pravzaprav, ta Violet. Nikakor prestar. Prijeten, da... Nalila je znova. Prav nič obrabljen. Tako prijetno trden. Moški... In šepnila je nekajkrat to besedo, čisto od blizu v ogledalo, s široko razprtim »o« in z razpotegnjenim mehkim »š«, da se je toplo zarosilo z vonjem po višnjevcu in se je kar sam od sebe zrinil nasmešek v mehko razmaknjeno šobo, nekako srečen in blag in čisto malce izprijen... Tudi ko je potem z eno nogo pokleknila na posteljo, takole, nekoliko razkrečeno, se je lahko opazovala v ogledalu. Pravzaprav je postalo očitno, da je to razkošno ogledalo v primerni višini in v ustreznem nagibu namenjeno predvsem pogledu s postelje. Cela se je videla v njem, ko je legla. In prijetno, nekako prtajeno je zadehtelo izmed mehke, svilene posteljnine, po cvetovih bazilike – kakor tiha opojnost, kakor čas, ki ga je mogoče zaznati le iz tesne bližine, večša zvijača, bi rekla, prikrita draž, ki se zdi brez namena, kakor da z vso pravico zgolj jè – del misli in sanj in notrine, samo po sebi umevna narurnost... izkušene dame.

Tudi tukaj, po stropu Magdalenine spalnice, se je bočila pokrajina s hrasti. In z megličavimi prameni svetlobe izmed natrganih oblakov. Podrobnosti se ni videlo. Toda občutek, da leži sama v rdečem somraku, nekje globoko pod hrasti in da tisti parkljasti orjak, nekakšen bog ali kaj, ki se je zvedavo nagibal čez rob te globine, nenehno boljči vanjo, je postajal neprijetno živ. Kakor da bi ležala, v samotnem tolmunu...

Nekaj je zaropotalo po hiši. Najbrž od spodaj, iz veže...

Toda potem je znova zavladala tišina. Da je slišala le vase. In so se splašene misli zlagoma znova nabrale v gručo, v blestikavo migotanje kar tako, v lebdenju, kakor da bi jim ne bilo treba nikamor skozi obokan somrak. In navsezadnje je bilo tisto zgoraj le slika, ki je ugasnila, če je zaprla oči... ali če se je gledala v ogledalu ter skušala oceniti mičnost drže telesa, razsutih las in nasmeška, ki se nekako ni mogel posrečiti v nedolžno zapeljivost, v zgolj prisrčen mik za poljub, kajti nekaj se je vseskoz galilo v njem, in ni hotelo biti lepota, in ni bilo obvladljivo – kajti če se je posrečilo v očeh, se je zalezlo v ustnice – nekako ohlapno in vse preveč nebogljeno za čar. Veliko bolje je bilo pač videti, če se je takole namulila ali si nadela izraz nekoliko zlovoljne z dolgočasnosti, neobčutljivosti, zmrdljivosti, kar ji je ob Mavriciu tako ali tako prihajalo samo od sebe in se ji je venomer zdelo čisto primerno za vso polizanost in sluzavo ustrežljivost, še posebej pa za tiste nekam žabje oči, ki so hkrati ponižno in pohlepno moledovale in silile vanjo. Toda – želela bi se smehljati,

nasmihati, muzati, vabiti in se izvijati hkrati. Pa ne Mavriciu. Želela bi obetati tu in tam, na videz le za šalo, s pogledom, z nasmeškom, ravno toliko, da bi se videlo, a dovolj dvoumno in varno, za vsak slučaj, seveda – dokler ne bi bila čisto prepričana in gotova v naklonjenost, v ljubezen... da bi smela brez strahu postati voljna in mehka in topla, vsa nežna, docela predana in srečno nemočna v krepkih, varnih rokah. Tudi to ji je bilo všeč, v ogledalu. Ničesar ni bilo treba hliniti, bilo je pripravljeno, hrepeneče, željno...

Nekdo je hodil po hiši. Čisto razločno je slišala. Pomislila je na Magdaleno in Violeta. Ki bi se mokra in prezebla utegnila pač že vrniti. Naglo je oblekla haljo. In znova prisluhnila. Stopila k vratom. Nikakor ne bi hotela, da bi jo Magdalena zalotila takole, pa še v lastni spalnici. Postelja je sicer ostala v neredu... Tudi kozarec. In steklenica. Toda sedaj ni bilo časa. Previdno je odprla vrata. Tiho je smuknila po hodniku. In šele v svoji spalnici nekoliko zadihala.

Postelje pač ne bi smela pustiti tako. Razmetane. Povaljane. Saj se je gotovo poznalo, da ni le sedela...

Toda, ko se je hotela vrniti in vsaj za silo poravnati, odejo vsaj... je zaslišala korake na stopnišču. In zmeraj bliže. Kakor nekoliko pritajene. Počasne... Magdale-na ni hodila tako. Tudi Marta ali Violet ne. Nihče iz hiše pravzaprav...

Odločno je odprla vrata.

»Mislil sem, če ste sami, če ne zamerite...« je jecljal Mavricio in se tako bedasto silil v nasme, da bi najraje kar zaloputnila z vrati.

»Na pokopališču je grozno. Blato do gležnjev. Samo pomislite... pa dame, jao, kar po tistem blatu, veste... Še sam sem se komaj za silo očedil tukaj v veži. Saj človek ne more vstopiti kar takšen...« Medtem si je znova na moč skrbno ogledoval hlače in čevlje, če bi morda še opazil kaj blatnega.

»Gospoda in gospe ni doma,« je rekla dovolj nestrpno in nejevoljno, da bi pač moral slišati, kako prav nič ji ni do njegove družbe in pogovora z njim.

»Vem,« se je delal ravnodušnega, ne da bi se nehal čediti in ogledovati.

»Vem!« je ponovil, ko se je vzravnal, pri tem jo je pogledal tako naravnost in srepo, da se je zdrznila, da jo je hladno spreletelo od leska iz tistih nadutih oči. Kakor da za hip sploh ne bi bil več on, Mavricio. Kakor da bi siknilo nenadoma iz teh oči in kakor bič oplazilo dušo... Nato se je znova zmedel, vsaj videti je bilo.

»Mislim... saj pridejo, kmalu, kajne? Po takšnem blatu pa res...«

»Ne vem,« se je nakremžila, »nič niso rekli.« Potem je nekaj časa molčal, kakor da bi ne vedel, kaj naj še reče, kakor da bi se skušal domisliti česa, kar bi jo morda zanimalo. V bebasti zadregi je napenjal ustnice, kot bi ga nekaj zbadalo...

»Ne počutim se dobro. Zato bi prosila...«

»Ne, ne, prišel sem vam povedat,« jo je prekinil, »veste... vi ne veste, veliko tega ne veste, pa sem mislil, ja, da bi bilo prav, če bi vedeli. Mislil sem, no...«

»Kdaj drugič, Mavricio, res,« je skušala prijazno, »ne počutim se dobro, prav res ne.«

»Nikoli ni bilo prave priložnosti,« jo je kratko malo preslišal. »Nikoli nisva bila sama, da bi vam lahko povedal...«

»Oprostite, Mavricio,« je presekala odločno. »Legla bom. Pridite jutri ali kdaj.«

Toda, ko je hotela zapreti vrata, je podstavil nogo. In iz oči je zopet odblesknilo, zapirilo in škilasto, kakor naravnost iz tiste noči...

»Mavricio!« je kriknila. A le režal se je – široko, slinasto, brez glasu... in rinil v vrata, da je morala popustiti potem. Da je morala odstopiti. Da je otrpnilo v mislih.

»Mavricio, prosim, pustite me,« je zaihtela, ko se je še kar režal, ko je še kar stal...

»Zakaj mi pravite tako?« je čez daljši čas, ko je zopet nekaj premišljeval in ga je menda zopet zbadalo ali kaj, zagolčal kakor iz nekakšne stiske in kot bi tudi njemu samemu šlo na ihtenje. »Ne smete mi praviti tako.«

Zdelo se je, da se bo zjokal. In pomislila je, da bi kričala, da bi bežala, tudi nejasna misel na okno in »vrt« je šinila mimo... Ni si ga upala pogledati naravnost. A je vseeno videla, kako je počasi, skoraj preudarno izvlekel iz žepa porumenelo, nekakšni štoli podobno cunjo in kako mu je potem že naslednji hip ta ista cunja postala odveč – predeval jo je nekaj časa iz roke v roko, kot bi ga po malem žgalo v prste ter jo nazadnje nekako globoko zamišljen znova zatlačil v žep. Pri tem je postajal zadihan. Rahlo mu je požvižgavalo v nosu. In čutiti je bilo nekakšne sunke, v sapi, kot bi ga prešinjali krči ali kaj. Ni bilo ihtenje. Nekaj kolcanju podobnega. Vendar brez glasu... Otrplost v mislih je sicer nekoliko popustila, toda ničesar uporabnega ni bilo tam, ničesar, kar bi lahko izrekla v ta moreči molk, kar bi lahko ukrenila ali česar bi se lahko oprijela, da bi ne bila tako docela na razpolago in nemočna pred tem očitno bolnim človekom. Le razbijalo je in drhtelo po notrini. In oddaljen sračji krehet se je sukal v strah. Še premakniti si ni upala. In zdelo se je, da se rahlo pozibava, vse skupaj, da tla počasi polzijo v nagib in da tista piskajoča, v sunke natrgana sapa ne zaleže, da nekako ne seže do pljuč.

»Veste... tudi mesta umirajo,« je šepnil in tiho zaprl vrata. Potem je stopil do postelje in sedel nanjo.

»Prisedite, Nina.«

»Ne... ne...« je zajecljala. Prešinilo jo je, da bi sedaj morda lahko zbežala, da bi morda morala – do vrat, po stopnicah, na ulico... Toda morda je prežal – in zbala se je, da bi utegnil opaziti misel.

»Tudi naše,« je nadaljeval sključen vase. »Vi ne veste, kako je bilo prej. Sedaj pa – nobenega veselja več. Nobene veselice. In največkrat vidiš samo še praznino, kako se steguje po trgih in ulicah. Tudi, če hodijo ljudje. Ja. Tudi če hodi veliko ljudi...« Sunkoma je dvignil glavo, kakor da bi se vzdramil iz neke sanjavnosti. In nekaj časa znova nepremično bolščal vanjo.

»Zakaj ne prisedete?« Slišati je bilo kot sicer tih, pa vendar dovolj srepeč očitek, kot komajda še zatajevana groznja, ki ne trpi nikakršnega ugovora ali sprenevedanja.

»Skuham nama čaj,« se je domislila, se je oklenila, »res, prilegel bi se. Pa malo višnjevca...«

»Zakaj ne prisedete?« je vztrajal že zopet sunkovito zasopel, pri tem mu je nekajkrat zapored glavo sunilo znak, kakor bi neobvladljivo in silno pljusnilo vanjo. Potem je obmiroval v tistem izbuljenem pogledu. Zariplost, ki je bila naraščala s sunki, je polagoma usahnila. Nato je za silo pomirjen nadaljeval: »To sem večkrat mislil, ja, večkrat v nočeh. Tu spodaj, pod temle oknom sem mislil... da bi bobnelo kot iz bobnov, če bi jih tepel. Da so votli, ja, da kadar mislijo, ni ničesar, tudi če se smeji ali če govorijo, ni ničesar. Pa je bilo, prej, bilo, bilo, ko pa ste prišli vi, vem... kako bi rekel, no, hodil sem pač sem in tja, in če sem še tako gledal, še tako poslušal, poskušal razmisliti to, pa ono, ne vem, bolje bi bilo, če vas ne bi bilo,

ja, tako mislim... Če pa mogoče mislite, da ne smem tako misliti, če mislite... A mislite? No, če mislite, vprašam!»

»Ne... ne...« je odkimala zmedeno. To ga je očitno razveselilo, kajti tisto grozeče, napeto pričakovanje, ki je med govorjenjem vse bolj zatezalo obraz, se je razlezlo, skoraj naenkrat, v sproščenost, v nasmešek, kakor da bi mu nenadoma odleglo. Obrnila se je k oknu in se kakor z zanimanjem zagledala skozenj. Pri tem je napeto prisluškovala k postelji. Slehernemu dihu... Razbila bi steklo, če bi vstal, če bi se ji približal. In bi pograbila črepinjo. Brez pomisleka. Tudi zarezala ali sunila bi brez pomisleka, v obraz, v trebuh – kamor bi pač zadela. Misel na to možnost, ki se je nepričakovano ponudila sama od sebe, jo je navdala s pogumom. Tudi drhtavica se je poglela. A hkrati jo je zajela nekakšna grenkobna otožnost, užaljenost – kajti nikoli si ni bila mislila, da bi utegnila biti tukaj komurkoli odveč. Lahko, da sta tudi Magdalena in celo Violet gledala nanjo tako. Čisto lahko. In še marsikdo. Vsa ta skrb, ustrežljivost in gostoljubnost, vse prijaznosti so se ji sedaj kazale kot nekaj prisiljenega, hlinjenega, grdega in mnogo malenkosti, ki se jih je v naglici domislila, je kazalo na to.

»Saj bi že šla. Pa še kako bi šla,« je zamomljala bolj zase, ne da bi umaknila pogled od »vrta«, ki se ji je tokrat zdel prijazen in kakor tolažba, vsej svoji puščobnosti in sivini navkljub.

»Lepo vas je gledati, takole, v svetlobo,« se je jecljavo in slinasto nežil Mavricio. Kakor da tisto prej ni bilo nič. In želela ga je prizadeti, ponižati, enkrat za vselej opraviti z njim. Ni se odmaknila od okna, čeprav se je zavedala, da se skozi prosojno haljo ponuja obris, da je spodaj čisto gola in da se najbrž pohlepno naslaja ob tem.

»Odidite, Mavricio!« je ukazala prezirljivo. Čeprav ji je že vnaprej bilo jasno, da ne bo zaleglo. Čeprav bi utegnilo biti celo nevarno. Toda morala je, hotela je, ni šlo drugače. Samo tako je sploh lahko še bila v njegovi bližini. In čutila je, da je nobena njegova grožnja, nobena blaznost ne more več prisiliti v to, da bi se še kdaj, pa četudi le za hip, zatajila.

Vendar potem sploh ni več buljil vanjo – ko se je zbrala, ko se je obrnila... ko ga je hotela pogledati naravnost, z vso prezirljivostjo, ki jo je premogla. Zakrival si je obraz z dlanmi in menda nekaj šepetal sam vase. Klavrno ga je bilo videti v tej sključeni, zlomljeni drži in lahko bi se ji celo zasmilil, če iz zlepljenih las, iz bleščeče spoliranih nohtov, iz potne srage ob ušesu ne bi žehnel nekakšen stud, ki bi se utegnil vsak hip znova iztegniti po njej. Tudi iz vseh mogočih pomad, ki so vonjale od njega, je čutila ta stud. In misel, da bi se je kakorkoli dotaknil, se je pretegnila kakor ogaba po notrini. Kakor da bi njej sami za hip zasmrdelo iz ust. In se je nekako pomadasto zlepljalo v slini. Da kratko malo ni vzdržala več. Da je kratko malo šla... Poskušala je mirno. Vzravnano. Poskušala je, da bi ne divjalo po njej. In naokoli. Da bi se ne šibila in nagibala. Da bi zmogla naravnost. Tudi potem. Ko je zaprla vrata. Za sabo. Ko je ostal. In se ni zganil. Ko je le vršalo iz misli. In škripalo iz lesenih stopnic... v mrakobno tišino vsega pomadasto tujega prostora te hiše.